

УДК 341.171

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.81>

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПОСТАЧАННЯ ГАЗУ

Садигов Самер Ахад Огли,

аспірант кафедри права Європейського союзу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Садигов Самер Ахад Огли. Міжнародно-правове співробітництво України та держав-членів ЄС у сфері забезпечення безпеки постачання газу.

У статті досліджуються актуальні проблеми співробітництва держав-членів ЄС та України у сфері поставок природного газу з наголосом на законодавчий аспект. Звернено увагу на те, що вивчення проблем співпраці ЄС з третіми країнами, зокрема у рамках Енергетичного Співтовариства, відповідає найважливішим потребам сучасності та має суттєве значення для подальшого розвитку енергетичного сектору ЄС.

Якщо взяти до уваги енергетичну сферу, зростаючий дефіцит енергоносіїв і зростання цін на них підкреслює незмінну важливість енергії безпечної та доступної, а бойові дії в Україні очікувано загрожують суттєво вплинути на стан безпеки постачання енергоресурсів до ЄС.

Автором здійснено аналіз основних зобов'язань України щодо забезпечення та підтримання належного рівня постачання газу, а також обсягу нещодавно запропонованих та прийнятих змін до нормативної бази ЄС. Приймаючи Договір про Енергетичне Співтовариство, Україна взяла на себе зобов'язання прийняти основне енергетичне законодавство ЄС, так звані «*acquis communautaire*». Європейська Комісія негайно інформує Україну про внесення змін до будь-яких актів ЄС, що трансформують *acquis* ЄС, а Україна, в свою чергу, відображає зміни у правовій базі ЄС у своєму національному законодавстві, що регулює енергетичний сектор.

Певна увага в роботі також приділяється вивченню можливих перепон для зменшення залежності ЄС від поставок енергетичних ресурсів з Росії як наслідку військової агресії в бік України та обґрунтовується значимість подолання такої залежності.

Автор доходить до висновку, що всі ці законодавчі зміни, безперечно, матимуть значення й для енергетичного сектору України, оскільки зараз наша держава є для ЄС не лише транзитною державою у сфері енергопостачання, а й кандидатом на вступ до ЄС.

Підсумовано, що держави-члени повинні співпрацювати з метою сприяння регіональній та двосторонній солідарності, оскільки держа-

ви-члени ЄС не зможуть поодиноці ефективно впоратися з ризиком серйозних економічних труднощів у результаті значних перебоїв у постачанні природного газу. Визначено, що мінімізація негативних наслідків кризових ситуацій через неналежне газопостачання, неможливе без ефективної координації та об'єднання дій всіх держав-членів ЄС.

Ключові слова: Європейський Союз, енергетична безпека, безпека постачання газу, Енергетичне Співтовариство, транзит газу, війна в Україні.

Sadyhov Samer. International legal cooperation between Ukraine and EU member states in the field of ensuring gas supply security.

The article examines current problems of cooperation between the EU member states and Ukraine in the field of natural gas supplies with an emphasis on the legislative aspect. Attention was drawn to the fact that the study of the problems of EU cooperation with third countries, in particular within the framework of the Energy Community, meets the most important needs of today and is of significant importance for the further development of the EU energy sector.

If we take into account the energy sphere, the growing shortage of energy carriers and the rise in their prices emphasize the continuing importance of safe and affordable energy, and the hostilities in Ukraine are expected to significantly affect the state of security of energy supplies to the EU.

The author analyzed the main obligations of Ukraine to ensure and maintain an adequate level of gas supply, as well as the scope of recently proposed and adopted changes to the EU regulatory framework. By adopting the Treaty on the Energy Community, Ukraine undertook to adopt the main energy legislation of the EU, the so-called «*acquis communautaire*». The European Commission immediately informs Ukraine of amendments to any EU acts transforming the EU *acquis*, and Ukraine, in turn, reflects changes in the EU legal framework in its national legislation regulating the energy sector.

Some attention is also paid to the study of possible obstacles to reducing the EU's dependence

on the supply of energy resources from Russia as a result of military aggression towards Ukraine, and the importance of overcoming such dependence is substantiated.

The author comes to the conclusion that all these legislative changes will undoubtedly be important for the energy sector of Ukraine, as our state is not only a transit state for the EU in the field of energy supply, but also a candidate for joining the EU.

It was concluded that member states should cooperate in order to promote regional and bilateral solidarity, since EU member states alone will not be able to effectively deal with the risk of serious economic difficulties as a result of significant disruptions in the supply of natural gas. It was determined that minimizing the negative consequences of crisis situations due to improper gas supply is impossible without effective coordination and unification of actions of all EU member states.

Key words: European Union, energy security, security of gas supply, Energy Community, war in Ukraine.

Постановка проблеми. Два останні десятиліття енергетичний сектор в цілому перебував під пильним наглядом інституцій ЄС, проте невиправдана жорстка агресія Росії проти України вкотре актуалізувала не лише проблематику безпеки постачання енергоресурсів до ЄС через територію нашої держави, а й показала, що ЄС й досі істотно залежить від Росії як постачальника енергосировини. Це протистояння загострюється розбіжностями між політичними системами Росії та Заходу, оскільки Україна давно виявила своє прагнення до західної моделі демократії та верховенства права, на противагу авторитарній системі Російської Федерації.

Наразі військові дії Росії проти України не односторонньо, а системно загрожують зв'язкам що об'єднують Європу, в тому числі безпеці енергопостачань. Після 24 лютого 2022 року у відповідь на військову агресію Росії проти України ЄС масово розширив санкції. Союз вжив безпрецедентних заходів з метою суттєвого послаблення економічної бази Росії, позбавлення її критично важливих технологій і ринків, а також значного обмеження її спроможності вести війну. Санкції ЄС проти Росії є винятковими і мають стратегічне значення ще й тому, що зовнішня політика ЄС завжди мала досить складний характер із спірним розподілом влади між ЄС, національними рівнями та сферами політики всередині інституційних структур ЄС, а це не могло не стати викликом для санкційного процесу. Не зважаючи на це, бойові дії на території України тривають. На сьогодні через постійні удари по інфраструктурним об'єктам України під загро-

зою знаходиться безпека безперебійного газота електропостачання, що може призвести до втрати Україною статусу надійного енерготранзитера для ЄС.

Стан опрацювання проблематики. Великий обсяг наукових праць, що видавалися останніми роками, як в Україні, так і за кордоном свідчить про те, що питання енергетичної безпеки в цілому за безпеки постачань природного газу та електроенергії – зокрема, досить часто піддавалися науковому дослідженню. Наразі у зарубіжній юридичній доктрині сферу енергетичної безпеки та постачання енергоресурсів пов'язують з іменами К. Талуса (K. Talus), К. Джонса (Ch. Jones), В. Вебстера (W. Webster), А. Райлі (A. Riley), у національній – з іменами Т.А. Грабович, О.М. Суходолі, А.О. Кориневича, М.В. Музиченка та інших. Слід відзначити, що складна геополітична ситуація на європейському континенті пожвавила процеси щодо встановлення та підтримання належного стану енергетичної безпеки та безпеки постачань газу до Європи, що не могло не вплинути, в тому числі, на наукові розробки в цій сфері.

Мета статті полягає у висвітленні основних правових засад, на яких ґрунтується міжнародно-правове співробітництво України та держав-членів ЄС в рамках Енергетичного Співтовариства, приділяючи основну увагу безпеці поставок газу та імплементації законодавства ЄС в цій сфері в українську правову базу.

Виклад основного матеріалу. Дослідження енергетичної безпеки еволюціонувало від поставок нафти у індустріально розвинуті демократії до сфери, що стосується набагато ширшого діапазону енергетичних питань. Це призвело до існування фрагментованих і суперечливих інтерпретацій енергетичної безпеки в наукових та політичних сферах. На думку деяких зарубіжних вчених, визначення енергетичної безпеки як низької вразливості життєво важливих енергетичних систем відкриває шлях до більш детальної характеристики енергетичних систем та їх вразливості, що складається з підданості ризикам та стійкості. Беззаперечним є той факт, що значна частина цієї стійкості залежить від безпеки енергопостачань. Крім того, ці поняття можуть мати різне значення для різних держав навіть у межах ЄС, оскільки вони відображають не лише об'єктивні властивості енергетичних запасів, потоків, інфраструктури, ринків і цін, а й також політичні конструкції, що вкорінені в інституційних інтересах ЄС та чітких поглядах на майбутнє [1, с.420].

Виходячи з цього, можна казати, що безпека постачання енергії є невід'ємною складовою частиною енергетичної безпеки в цілому. Рамкова стратегія Енергетичного союзу, що була опублікована 25 лютого 2015 року називає безпеку

постачання однією із своїх основоположних заasad поруч з енергоефективністю, боротьбою із негативними кліматичними змінами, внутрішнім енергетичним ринком та інноваціями [2].

Наразі ЄС активно вживає заходів задля зменшення частки російського газу у споживанні держав-членів. За статистикою, у 2019-2020 роках Норвегія була джерелом 24,5% природного газу, що надходив до ЄС, за нею йшли Росія (23,0%), Україна (12,8%) і Білорусь (10,3%). Однак, враховуючи, той факт, що більшість того газу, що надходить до ЄС з України та Білорусі, виходить початково із Росії, залежність від імпорту газу з цієї країни на практиці є вищою, ніж від газу з Норвегії¹.

У 2021 році на Росію припадало майже 40% споживання газу в Європі, а вже першому півріччі 2022 року неросійський імпорт скрапленого природного газу (з Норвегії, Азербайджану, Сполученого Королівства та Північної Африки) зріс на 21 млрд кубометрів порівняно з аналогічним періодом минулого року. Найбільшим джерелом зростання трубопровідних поставок до регіону (плюс 13 млрд кубометрів) став Алжирський трубопровідний експорт [3, с. 2].

Газ й надалі відіграватиме критичну роль для трансформації енергетичної системи в цілому, тому повністю замінити його існуючими альтернативами дуже важко. Хоча попит на газ, до прикладу, у житловому секторі, може впасти на чверть до 2030 року завдяки низці заходів з енергоефективності в житлових будинках, він залишатиметься високим, зокрема, в енергетичному секторі протягом більш тривалого періоду часу [4, с. 12].

Так, наприклад, вугілля залишалося домінуючим паливом для виробництва електроенергії у 2021 році, його частка зросла до 36%, порівняно з 35,1% у 2020 році. Природний газ, в свою чергу, у виробництві електроенергії зріс на 2,6% у 2021 році, хоча його частка зменшилася з 23,7% у 2020 році до 22,9% у 2021 році [5, с. 3]. Заміщення вугілля (і нафти) газом у коротко- та середньостроковій перспективі при застосуванні сучасних технологій може допомогти зменшити шкідливі викиди. З іншого боку, газове опалення може бути більш енергоефективним ніж електричне опалення або інші форми опалення на викопному паливі, через це газ може мати потенціал зростання в опаленні у деяких державах-членах. Проте разом з тим, ринок газу потребує більшої інтеграції, більшої ліквідності, диверсифікації джерел постачання, відповідної наповненості сховищ, щоб газ підтримував свою конкурентоспроможність як палива для виробництва електроенергії. Довго-

строкові контракти на постачання газу можуть також гарантувати інвестиції в інфраструктуру виробництва та транспортування газу. Світові ринки газу змінюються, зокрема через розробку сланцевого газу в Північній Америці. Сланцевий газ та інші нетрадиційні джерела газу стали потенційно важливими новими джерелами постачання для Європи. Разом з інтеграцією внутрішнього ринку, така тенденція може зменшити загальне занепокоєння щодо залежності від імпорту газу. Однак, через ранню стадію розвідки неясно коли частка нетрадиційних ресурсів зможе превалювати.

Подібна невизначеність також є основною перешкодою для інвестицій. Аналіз прогнозів, проведений Європейською Комісією, державами-членами та зацікавленими сторонами можуть допомогти виявити ряд чітких тенденцій, викликів, можливостей і необхідних структурних змін для забезпечення відповідної основи для інвесторів.

З другого боку, економічні переваги газу сьогодні забезпечують розумну впевненість інвесторів у прибутках, а тому є стимул для інвестування в газові електростанції. Газові електростанції мають менші початкові інвестиції витрати, досить швидко будуються, крім того, інвестори також можуть убезпечити себе шляхом страхування від ризиків коливання цін.

Сьогодні ЄС покладає надії на подальший розвиток відновлювальних джерел енергії (ВДЕ), про що свідчать недавно прийняті Європейська зелена угода (European Green Deal) та план REPowerEU, який передбачає низку заходів для швидкого зменшення залежності від російського викопного палива та прискорення переходу до використання чистої енергії. Аналіз усіх сценаріїв показує, що найбільша частка технологій енергопостачання до 2050 року буде припадати саме на ВДЕ. До прикладу, у виробництві електроенергії у 2021 році енергія сонця та вітру вперше забезпечили більше ніж 10% потужності, що перевищило внесок атомної енергії [5, с. 3].

Завдання для Європи полягає в тому, щоб дати можливість суб'єктам ринку знизити витрати на відновлювану енергію за рахунок вдосконалення наукових досліджень, індустріалізації ланцюжка постачання та більш ефективної політики підтримки.

Свого часу, досліджуючи аспекти транскордонного співробітництва, І.В. Артьомов, відзначав «...виникнення спільного українсько-євросоюзівського кордону після «великого» розширення ЄС 2004-2007 рр. об'єктивно зумовило сприятливу ситуацію для активізації інтегра-

¹ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:5_Extra-EU_imports_of_natural_gas,_by_country_of_origin,_2019-2020_\(%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:5_Extra-EU_imports_of_natural_gas,_by_country_of_origin,_2019-2020_(%25).png).

ційного розвитку України, використання нових форм транскордонного і регіонального співробітництва з державами-членами ЄС. Враховуючи наявність газових, енергетичних транскордонних артерій, газопроводів «Прогрес», «Уренгой – Помари-Ужгород», нафтопроводу «Дружба», енергосистеми «Мир», 3-го та 5-го транспортних (Критських) коридорів, розгалужену прикордонну інфраструктуру, Україна отримала можливість більш раціонального їх використання за рахунок визначення пріоритетних напрямів транскордонного співробітництва в руслі загальнорегіонального розвитку...» [6, с. 5].

Крім того, прийнявши Договір про Енергетичне Співтовариство у 2011 році, Україна взяла на себе юридично обов'язкові зобов'язання імплементувати основне енергетичне законодавство ЄС, так звані «*acquis communautaire*».

Договір та його *acquis* постійно розвиваються, щоб включити нові сектори, а також оновити або замінити старі акти. Щоб не відставати від еволюції законодавства Європейського Союзу, статті 24 і 25 Договору дозволяють адаптувати *acquis* і впроваджувати можливі поправки [7]. Це гарантує, що Договірні Сторони йдуть в ногу з розвитком ЄС і постійно приводять свої нормативні рамки в енергетичному та суміжних секторах у відповідність з ЄС. Тим часом «оригінальний» *acquis* зазнав кількох оновлень і з'явилися нові акти щодо статистики, нафти та інфраструктури.

У свій час, зобов'язання України щодо безпекового сектору були представлені імплементациєю у національне законодавство положень газової Директиви 2003/55/ЄС про загальні правила внутрішнього ринку природного газу, що була частиною Другого енергетичного пакету 2003 р. [8], а також Директиви 2004/67/ЄС 26 квітня 2004 року щодо заходів щодо забезпечення безпеки постачання природного газу [9]. Крім того, відповідно до своїх зобов'язань після приєднання до Договору про Енергетичне Співтовариство Україна успішно адаптувала положення актів Третього енергетичного пакету 2009 р. [10].

Ці директиви встановлювали обов'язок держав-членів ЄС співпрацювати з метою сприяння регіональній та двосторонній солідарності з метою забезпечення безпечного постачання природного газу на внутрішній ринок. Така співпраця охоплює ситуації, що призводять або можуть призвести в короткостроковій перспективі до серйозного збою постачання, що впливає на державу-члена та повинна включати:

- координацію національних надзвичайних заходів держав-членів;
- ідентифікацію, розвиток та модернізацію з'єднань електроенергії та природного газу;

– умови та практичні методи взаємної допомоги.

Зобов'язання передбачає також встановлення мінімальних стандартів безпеки постачання газу для всіх учасників ринку газу, вимагає від компетентних органів держави складати план надзвичайних заходів на національному рівні з метою реагування на надзвичайні ситуації на ринку газу, а також визначити категорію «вразливих споживачів» та забезпечити їм належний рівень захисту.

Всі необхідні зміни до національного законодавства були зроблені ще наприкінці 2015 року, після прийняття рамкового закону про організацію ринку природного газу [11], зокрема було затверджено:

– Національний план дій, що є обов'язковим для виконання всіма суб'єктами ринку природного газу й визначає заходи для усунення або зменшення загального негативного впливу кризової ситуації (ст. 6 Закону України «Про ринок природного газу» № 329-VIII від 19 квітня 2015 року).

– Правила про безпеку постачання природного газу [12], що спрямовані на забезпечення безпеки постачання природного газу в Україні шляхом прогнозування та оцінки можливих ризиків, вжиття заходів для їх запобігання та зменшення можливої шкоди від реалізації таких ризиків. Ці правила періодично оновлюють, а звіти про результати моніторингу безпеки постачання мають оприлюднюватися щорічно (ч. 2 ст. 7 вищезгаданого ЗУ).

Цими актами в Україні було запроваджено механізм реагування на кризові ситуації у надходженні до України природного газу, систему координації дій із ЄС, а також юридичне визначення категорій «захищених споживачів» (населення та муніципальні теплопостачальні компанії, які постачають тепло населенню) та механізми їх захисту у випадку настання кризової ситуації

Забезпечення безпеки постачання природного газу повинно впроваджуватись також завдяки плану реагування на виникнення надзвичайної ситуації), здійсненням регулярного моніторингу безпеки постачання газу та імплементациї відповідних заходів (проектів), які сприяють покращенню безпеки постачання, а також поданням звіту за результатами проведення моніторингу безпеки постачання до Секретаріату Енергетичного Співтовариства

Закон України «Про ринок природного газу» визначає правові засади функціонування ринку природного газу України, заснованого на принципах вільної конкуренції, належного захисту прав споживачів та безпеки постачання природного газу, а також здатного до інтеграції з ринками природного газу держав – сторін Енер-

гетичного Співтовариства, у тому числі шляхом створення регіональних ринків природного газу.

У разі ухвалення або внесення змін до будь-яких актів ЄС, що змінюють *acquis* ЄС, Європейська Комісія повинна негайно поінформувати Україну про будь-які пропозиції щодо трансформації існуючої правової бази. В свою чергу, Україна повинна забезпечити ефективну імплементацію наближених національних актів та вжити будь-яких заходів, необхідних для відображення змін у нормативній базі ЄС у своєму національному законодавстві, що регулює сферу енергетичних відносин, в тому числі й безпеку газопостачання [13].

Подібний механізм дозволяє оперативно пристосовувати відповідний правовий доробок ЄС до національного законодавства держав-членів. В свою чергу, ефективність виконання зобов'язань щодо адаптації національного законодавства договірних сторін в межах Енергетичного Співтовариства його членами може потенційно впливати на оперативність переговорного процесу на етапі набуття членства в ЄС. Саме тому участь в Енергетичному Співтоваристві розглядається як своєрідний трамплін для набуття членства в ЄС [14, с. 11].

Виходячи з цього, зміни до нормативної бази ЄС повинні бути транспоновані до національного законодавства України, щоб запезпечити подальшу ефективну імплементацію *acquis* ЄС. Сьогодні актуальною правовою базою для підтримки безпечного постачання газу є Регламент (ЄС) 2017/1938 Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2017 року щодо заходів щодо забезпечення безпеки газопостачання [15] зі змінами, внесеними 27 червня 2022 року Регламентом про зберігання газу (ЄС) 2022/1032 [16]. Ці зміни вимагають від ЄС забезпечити заповненість підземних сховищ газу не менше, аніж на 80% від їхньої ємності вже до 1 листопада 2022 року, щоб гарантувати безперебійне та доступне постачання на майбутню зиму. ЄС передбачив значний ризик того, що найближчим часом може відбутися повна зупинка поставок російського газу в раптовому та односторонньому порядку. Тому ЄС зосередив увагу на впровадженні негайних дій, щоб зміцнити стійкість ЄС до майбутньої відсутності ресурсів. Для Європейська Комісія провела поглиблений огляд національної готовності кожної держави зіткнутися з можливими серйозними перебоями в постачанні.

Окрім вищезазначеного, задля забезпечення потреби ЄС у зменшенні загального рівня використання газу, 5 серпня 2022 року було прийнято Регламент Ради (ЄС) 2022/1369 про скоординовані заходи зі скорочення попиту на газ.

Новоприйнятий Регламент наголошує на можливості добровільного скорочення попиту (стаття 3, 6, 7 і 8 Регламенту) та обов'язкового

скорочення попиту в разі оголошення ЄС такої вимоги (стаття 5 Регламенту)[17]. І в першому, і в другому випадку, на держави-члени покладено обов'язок щодо зменшення споживання газу в період з 1 серпня 2022 року по 31 березня 2023 року щонайменше на 15% порівняно з їхнім середнім споживанням в період з 1 серпня по 31 березня протягом п'яти років.

Підґрунтям цього Регламенту стало повідомлення Європейської Комісії «Збережіть газ для безпечної зими» («Save gas for a safe winter»), яке містило в собі новий план скорочення попиту на газ, який базується на передовій практиці в усьому ЄС, що супроводжується Регламентом Ради, який передбачає негайну рекомендацію щодо добровільного скорочення попиту на газ на 15% в усіх державах-членах принаймні протягом наступних 8 місяців, а також впровадження процесу для запуску обов'язкової цілі щодо скорочення попиту, якщо це стане необхідним, у будь-який момент протягом наступних тижнів або місяців [3].

Такі рекомендації з'явилися після поглибленого моніторингу ситуації з безпекою постачання та оцінки ризиків, як щодо газу, так і електроенергії, у тісній співпраці з державами-членами ЄС, а також ENTSO-G та ENTSO-E – Європейською асоціацією операторів транспортних систем газу та електроенергії.

Необхідне скорочення попиту може зменшити ризики, лише якщо воно ґрунтуватиметься на твердому зобов'язанні всіх держав-членів досягти спільної мети. Більше того, враховуючи безпрецедентний характер кризи постачання газу та її транскордонні наслідки, жодна держава-член не може поодиноці в достатній мірі чи ефективно впоратися з ризиком серйозних економічних труднощів у результаті підвищення цін або значних перебоїв у постачанні. Щоб бути повністю ефективною, спільна підготовка ЄС до зими має бути підкріплена надійною нормативною базою, що забезпечує скоординовані та швидкі дії. Нинішня геополітична ситуація цілком виправдовує звернення до регулятивних надзвичайних повноважень ЄС.

Всі ці законодавчі зміни, безперечно, матимуть значення й для енергетичного сектору України, оскільки зараз наша держава є для ЄС не лише транзитною державою у сфері енергопостачань, а й кандидатом на вступ.

Тож із проведеного дослідження робимо **ВИСНОВОК** про те, що проблематика енергетичної безпеки в цілому істотно пов'язана з питаннями підтримання належного рівня безпеки постачань енергоресурсів. Наразі пошук рішень для покращення безпеки постачання в ЄС і впровадження ефективної енергетичної політики та дипломатії є пріоритетним завданням для ЄС.

Перш ніж формувати правову базу, що регулюватиме сферу енергетичної безпеки, слід пам'ятати, що енергетична безпека це стан, що будується зсередини та починається зі спільного бачення, цілей і об'єднання зусиль всіх держав-членів. У той час як держави-члени повинні були навчитися на минулих помилках і бути відданими спільній роботі, найбільшою проблемою для ЄС буде збереження існування імпульсу для такої спільної діяльності. Безперечно, події 24 лютого в Україні і стали таким імпульсом.

Свого часу, задля виконання Україною своїх зобов'язань у секторі енергопостачання, була розроблена та прийнята низка нормативно-правових актів, що в тій чи іншій мірі стосувалися ринку газу, інфраструктури та газопостачання. Наразі, як ЄС, так і Україна вимушені посилити зусилля з управління та забезпечити ефективну реалізацію енергетичного законодавства у тому числі шляхом нормалізації координації між органами виконавчої влади, експертними організаціями та донорами, що стане необхідною передумовою для подальшого прогресу. Будь-яке співробітництво повинне ґрунтуватися на зміцненні взаємної довіри, що в свою чергу убезпечить держави-члени ЄС від кризових ситуацій в енергетичному секторі та негативних наслідків фінансового, соціального, кліматичного характеру.

Перенаправлення країн ЄС зі шляху повторюваних криз до співпраці в забезпеченні безпечного енергопостачання вимагає від держав-членів консолідованості, а від органів ЄС – розробки та прийняття правової бази, що відповідає теперішнім геополітичним реаліям. ЄС вже багато зробив задля забезпечення належного рівня енергопостачання, проте ще багато попереду. Маємо сподівання, що намагання Кремля «вепонізувати» (від англ. «weapon» – зброя) енергоресурси змусить ЄС у подальшому зайняти більш жорстку позицію щодо залежності від російського газу.

Задля цього, важливо досягти такого підходу, де всі держави-члени поділятимуть спільне розуміння ключових характеристик для переходу на неросійські ресурси, при цьому зберігаючи необхідний рівень визначеності та стабільності. Суттєву роль у цьому зіграє також об'єднання національних, регіональних і місцевих зусиль для модернізації системи газопостачання та розробки європейської технологічно нейтральної структури. Саме це і буде так званим «європейським підходом» для вирішення енергетичних викликів, підвищення безпеки, солідарності та побудови надійного та гнучкого енергетичного ринку з якісно новим набором продуктів і послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Aleh Cherp. The concept of energy security: Beyond the four As / Aleh Cherp, Jessica Jewell. Energy Policy. 2014. №75. С. 415–421.
2. Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee, The Committee of the regions A Framework Strategy For A Resilient Energy Union With A Forward-Looking Climate Change Policy /* COM/2015/080 final */ URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0080&qid=1665792600669>.
3. Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions «Save gas for a safe winter» COM(2022) 360 final URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0360&qid=1658479881117>.
4. Energy roadmap 2050 [European Commission. European Commission // Luxembourg: Publications Office of the European Union URL: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2012_energy_roadmap_2050_en_0.pdf.
5. Statistical Review of World Energy 2022 [Електронний ресурс] // BP p.l.c. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html>.
6. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 13).
7. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства від 25.10.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_926#Text.
8. Directive 2003/55/EC of the European Parliament and of the Council of 26 June 2003 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 98/30/EC. Official Journal L 176, 15/07/2003. 2003. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003L0055&qid=1660201567662>.
9. 9.Council Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply OJ L 127, 29.4.2004, p. 92–96 URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0067&qid=1665618752876>.
10. Decision on the implementation of Directive 2009/72/EC, Directive 2009/73/EC,

- Regulation (EC) № 714/2009 and Regulation (EC) № 715/2009 and amending Articles 11 and 59 of the Energy Community Treaty : Decision of the Ministerial Council of the Energy Community of 6 October 2011 D/2011/02/MC-EnC. URL: https://www.energy-community.org/dam/jcr:a3205108-28f6-41aa-9e71-b62ede376cfa/Decision_2011_02_MC_3PA.pdf.
11. Про ринок природного газу : Закон України від 09.04.2015 р. № 329-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 27. Ст. 234.
  12. Про затвердження Правил постачання природного газу : Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 30.09.2015 р. № 2496. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1382-15#Text>.
  13. Додаток XXVII ДО Глави 1 Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-19#Text.
  14. Minas, S. (2019). The Energy Community as a mechanism of legal transition and European integration in the Western Balkans. *Law Review Iustinianus Primus*. November, 2019. PP. 1–12. URL: <http://pf.ukim.edu.mk/wp-content/uploads/2020/05/18.-Stephen-Minas.pdf>.
  15. Regulation (EU) 2017/1938 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2017 concerning measures to safeguard the security of gas supply and repealing Regulation (EU) No 994/2010 (Text with EEA relevance.) Official Journal of the European Union. 2017. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32017R1938>. OJ L 152, 3.6.2022, C. 45.
  16. Regulation (EU) 2022/1032 of the European Parliament and of the Council of 29 June 2022 amending Regulations (EU) 2017/1938 and (EC) No 715/2009 with regard to gas storage (Text with EEA relevance)// *OJ L 173*, 30.6.2022, p. 17–33 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1032&qid=1661995856352>.
  17. Council Regulation (EU) 2022/1369 of 5 August 2022 on coordinated demand-reduction measures for gas//*OJ L 206*, 8.8.2022, p. 1–10 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1369&qid=1661994109522>.